

legendou těsně spojený se životem sv. Václava, jehož originál byl veřejnosti představen po celých 60 letech. Nejasné však zůstává, proč je dílo, datované Janem Roytem do 80. let 14. století (nevyklučovali bychom ovšem ani dataci poněkud mladší), zařazeno v katalogu do kapitoly „Baroko“. Stejně překvapivě je do téže kapitoly včleněn oddíl odtazité pojmenovaný „Skupina od historismu k miléniu“, obsahující nepřilíš koncepční výběr od Tkadlíkova *Sv. Václava přisluhujícího při mši* po jubilejní svatováclavské dukáty.

Katalog nepřináší množství nových poznatků či interpretací a pravděpodobně to ani nebylo jeho ambicí. Nabízí však solidní (nikoli vyčerpávající) informace o skupině artefaktů generované průnikem autorské koncepce a organizačních možností, které spolu s úvodními statemi a nadprůměrné kvalitním obrazovým doprovodem vytváří užitečnou pomůcku pro studium svatováclavské tematiky ve výtvarném umění.

JAN KLÍPA

Jiří KUTHAN, *Splendor et Gloria Regni Bohemiae. Umělecké dílo jako projev vladařské reprezentace a symbol státní identity*, Ústav dějin křesťanského umění KTF UK, Praha 2008 (= Opera Facultatis Theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis, Historia et historia artium 7)

591 s., ISBN 978-80-87082-07-2

Výbor již publikovaných prací Jiřího Kuthana, vycházející kromě českého i v německém vydání, se zaměřuje na zakladatelskou a donátorskou činnost českých panovníků od období románského až po pozdní gotiku, respektive počátky renesance. Mezi hlavní oblasti autorova vědeckého zájmu patří architektura a umění doby posledních Přemyslovců, nověji také architektura a umění doby lucemburské a jagellonské. Kuthan se řadí mezi přední představitele tzv. „donátorských dějin umění“, které kladou důraz na úlohu objednavatele uměleckého díla a jeho možný podíl na utváření podoby stavby či zobrazení, stejně jako na jeho vztah se samotnými tvůrci. Uvedená metoda je využívána i v předkládaných textech, a napomáhá tak autorovu záměru, avizovanému v podtitulu knihy, ukázat „*umělecké dílo jako projev vladařské reprezentace a symbol státní identity*“.

Chronologicky seřazené studie prvních sedmi kapitol líčí počátky českého státu za prvních přemyslovských knížat a následně králů, mezi kterými vynikal jako fundátor především Přemysl Otakar II. Kuthan zde věnuje pozornost řadě aspektů ovlivňujících celkový účinek vnímání děl (především staveb) jako odrazu idejí a moci českých panovníků. Patří sem na jedné straně zakládání klášterů a stavby kostelů, tedy činnost pojící se k církvi, na straně druhé také budování měst a královských hradů (především Zvíkov a Bezděz). Na několika ukázkách autor demonstruje, jak mohlo zvolení stavebního stylu vyjadřovat královskou fundaci (např. Anežský klášter, portál kláštera Porta Coeli, kláštery cisterciáků v Sedlci a Zbraslavi), a přes pozorování slohových paralel sleduje vztahy umění Přemyslovců v rámci středoevropských kulturních okruhů 13. století. Odbočkou od architektury je pak blok věnovaný pečetím posledních Přemyslovců, jejichž ikonografie i formální zpracování dobře reflektovaly významné politické události v českých zemích. Zasazení uměleckého díla do historického, sociálního a hospodářského kontextu je konečnou vlastní celé Kuthanově práci.

Texty řazené do kapitol 8 až 13 se zabývají uměním doby Lucemburků, kdy se země Koruny české staly jedním z nejvýznamnějších středisek evropské kultury a vliv dvorského umění Karla IV. a jeho syna Václava přesahoval hranice státu. Pozornost je ve větší míře soustředěna na Prahu, v té době sídlo vladařů Svaté říše římské. Samostatnou studii věnoval Kuthan také vizi Prahy jako posvátného města, jak ji podle autora programově budoval Karel IV. Kratší oddíly pak samostatně pojednávají o katedrále sv. Víta, kapli Všech svatých na Pražském hradě a o Karlově mostě, mimo Prahu pak o kostele sv. Bartoloměje v Kolíně, kostele sv. Barbory v Kutné Hoře a Karlštejnu. Většina uvedených staveb se váže k rodině Parléřů, s jejichž působením se setkáváme také v klášteře cisterciáků ve Zlaté Koruně. Ve studii zabývající se tímto místem Kuthan osvětluje nejen vztahy mezi jednotlivými Parléři, ale soustřeďuje se i na charakteristiku parléřovského stylu a zdůrazňuje vazby mezi architekturou v Čechách a architekturou štrasburskou a norimberskou. Další souvislosti mezi uměním iniciovaným českými panovníky a uměním ve Francii jsou ukázány na příkladu pařížské Sainte-Chapelle Ludvíka IX.

Závěrečná část výboru pojednává o výtvarném dění za vlády Vladislava II. a Ludvíka z rodu

Jagellonců – o budování královských rezidencí, snaze obnovit slávu českých vládařů, o významu Benedikta Rieda i o projevech nastupující renesance, to vše zasazené do středoevropského kontextu. Setkáváme se zde, stejně jako v textech vážících se k době přemyslovské a lucemburské, s jedním z výrazných pilířů vladařské legitimacy, kterým je památka předků a úcta k zemským patronům. Nemalá pozornost se upírá k tomu, jakým způsobem se v umění odrážely dynastické vazby mezi Jagellonci a dalšími významnými rody, za něž jmenujme alespoň Habsburky, Wittelsbachy, Wettiny či Hohenzollerny.

Výbor prací Jiřího Kuthana vykresluje pomocí uvedených aspektů jednu ze složek uměleckého díla, kterou je posílení reprezentace panovníka a jeho dvora (autor se koncentruje i na samotný pojem „dvorské umění“), a tím i celkové utváření lesku a slávy vládnoucí dynastie.

MARTINA KUDLÍKOVÁ

Peter Kováč, *Kristova trnová koruna. Paříž, Sainte-Chapelle a dvorské umění svatého Ludvíka, Ars Auro Prior, Praha 2009*

384 s., ISBN 978-80-904298-0-2

Druhý svazek proponované pětidílné ediční řady *Stavitelé katedrál* od historika umění Petera Kováče se věnuje jedné z nejdůležitějších relikvií křesťanského světa a stavbě, jež je s ní nedílně spojena. Kniha se vyznačuje poměrně členitou a neobvyklou strukturou, sestávající vedle rozsáhlého Kováčova úvodu ze statí řady autorů. Zatímco vstupní editorova studie se zabývá řadou základních údajů a vzájemných souvislostí, speciálnější problémy jsou pojednány v již dříve publikovaných článcích dalších badatelů. Kováč seznamuje čtenáře s podobou Kristovy trnové koruny, s jejím významem i paradoxní symbolikou. Pozornost věnuje jak translaci koruny z Konstantinopole do Paříže, tak dění předcházejícímu („darování“ relikvie konstantinopolským Balduinem II.). Autor pak popisuje Ludvíkem IX. nově postavenou dominantu Paříže, Sainte-Chapelle, která se stala obrovským kamenným relikviářem pro předměty spjaté s Kristovými pašijemi. Výklad je soustředěn na architekturu, její osudy, objasnění výtvarného programu vitrají a s tím spojenou úlohu světla v sakrálním prostoru. Jako vodítko k této problematice mohou sloužit přiložené dokumenty

týkající se náboženského dění v kapli. Vysvěcení Sainte-Chapelle šlo ruku v ruce s další významnou událostí, Ludvíkovou účastí na sedmé křížové výpravě. V souvislosti s přípravami na tuto cestu pojednává jedna z kapitol o budování přístavního města Aigues-Mortes.

Jak již naznačeno výše, těžiště knihy tvoří příspěvky různých autorů k jednotlivým fenoménům souvisejícím s hlavním tématem knihy. Před samotným textem každé studie se nachází poznámka Petera Kováče, jež zahrnuje anotaci předkládaného článku a informace o autorovi a jeho metodologickém přístupu. Výklad Willibalda Sauerländera, jenž se vztahuje k obrazu středověké Paříže jako těžišti evropského vkusu, sleduje otázku, kdy a v jakých aspektech lze tuto úlohu hlavního královského města nejlépe vysledovat. V této souvislosti se autor kromě architektury (Sainte-Chapelle, Notre-Dame) zabývá například i potřebami pařížské univerzity ve 13. století, díky nimž bylo sídlo Kapetovců povýšeno na jedno z největších center knižní produkce.

Paříž se díky translaci trnové koruny a dalších relikvií během vlády Ludvíka IX. stala „druhým Jeruzalémem“. Jerzy Pysiak poukazuje na úspěšné formování sakrální povahy královské moci ve Francii a současně osvětluje příčiny nezdaru přenesení relikvie Kristovy krve do Westminsteru Ludvíkovým příbuzným a vrstevníkem Jindřichem III. Jak vyplývá z Pysiakových argumentů, důležitou roli hrála hodnověrnost relikvií, politická situace a kontext samotné translace, stejně jako rozdílná povaha osobností obou panovníků.

K problematice sochařského programu portálu kostela ve Villeneuve-Archevêque se vyslovuje Donna L. Sadler. Upozorňuje na vztah mezi uměleckým dílem, trnovou korunou a sv. Ludvíkem, neboť právě na tomto místě převzal král trnovou korunu z rukou svých posílů. O samotné Sainte-Chapelle pojednává Otto von Simson, přičemž klade důraz na ikonografii a interpretaci vitrají, význam iluzionismu v architektuře i celkový účinek sakrálního prostoru.

Zcela jiné metodologické postupy jsou příznačné pro australského architekta a historika umění Johna Jamese, jehož studie seznamuje čtenáře s technologií budování středověkých chrámů, konkrétně se specifickými vlastnostmi dobové malty, které v mnohém ovlivňovaly průběh stavebních prací. Z uvedených poznatků lze pak korigovat závěry o datování a „autorství“ stavby, v tomto případě jednotlivých pater Sainte-Chapelle. Chiary Mercuri se zabývá zobrazením ukřižovaného